

Viszket Anita: Argumentumstruktúra és lexikon

A dolgozatomban a bővítés és determináns nélküli főnevek előfordulásait vizsgálom a magyar mondatokban. A dolgozat célja, hogy feltárjam, majd a főnévi csoportok és a predikátumok lexikai jellemzése, valamint a mondatok szintaktikai elemzése révén megmagyarázzam, hogy milyen feltételei és milyen következményei vannak az ún. pusztá főnevek előfordulásának a magyar mondatokban. A vizsgálatomat az alanyi és a tárgyi funkciójú főnévi csoportokra korlátozom. Az elemzés keretében a lexikai-funkcionális grammatika szolgál. Ebben a modellben ábrázolom a pusztá főnévi alany és tárgy előfordulásának lehetőségeit és következményeit a predikátumok argumentum-struktúrájának, és a predikátumok, valamint a főnevek lexikai jegyeinek definiálásával, továbbá a mondatok c-struktúrájának szükséges annotálásával.

A célkitűzésem mindezek után egy olyan, alapvetően lexikalista és szintaktikai megközelítésű megoldás kidolgozása volt, amely az igék argumentumszerkezetének további specifikálásával, újabb jegyeknek a főnevek lexikai leírásába való bevezetésével, valamint a mondat szintaktikai szerkezetében adott annotálásokkal meg tudja mutatni, hogy

- mely igék vehetnek fel nem-referenciális főneveket vonzatként,
- és mikor milyen körülmények között fordulhatnak elő pusztá NP-k a mondatban alanyi és tárgyi funkcióban.

A dolgozatom négy, jól elkülönülő részből áll. Ez tükrözi a megközelítésem módszereit is.

Az első részben (második fejezet) a nem-specifikus főnevekről és a határozatlansági feltételről szóló szakirodalmat dolgoztam fel. Egy másik fejezetben (negyedik fejezet) a referencialitással és a pusztá NP-kkel foglalkozó szemantikai szakirodalmat tekintetem át. A dolgozatomnak része a pusztá NP-ket leíró szempontból vizsgáló fejezet is (harmadik fejezet), amelyben különféle, nem a specifikussághoz vagy a referencialitáshoz tartozó jelenségeket veszek szemügyre. Az ötödik fejezetben foglalom össze a megelőző három fejezetben talált jelenségeket, és próbálok rájuk az LFG keretében elemzést adni.

A pusztá NP-knek három alapvető előfordulási típusát különböztetem meg az ötödik fejezetben:

- Az első típusba a többé-kevésbé „rögzült”, „megkövült” szerkezetek alkotórészei tartoznak.
- A második típusba azoknak a szerkezeteknek az alkotórészei sorolódnak, amelyekben a pusztá NP hasonló szerepet tölt be, mint a határozatlan névelős főnév (vagy egyéb gyenge főnévi csoportok) a mondatban.
- A harmadik típusra az a jellemző, hogy a pusztá NP egyértelműen nem-referenciális természetű. Ennek a típusnak egyik altípusában sem lehet a pusztá NP-kre visszautalni, és ezek az NP-k nem is bővíthetők sem jelzőkkel, sem határozókkal. Ilyenkor a mondat sajátos jelentéstartalmat hordoz: vagy folyamatos aspektusú vagy habituális eseményeket ír le.

A főnevek lexikai jellemzésére is bevezetek újabb jegyeket, amelyekre részben a predikátum argumentumstruktúrájának, részben a c-struktúrájának az annotálásakor lehet hivatkozni. Ezekkel a hivatkozásokkal tudom magyarázni a második fejezetben részletesen ismertetett specifikussági jelenségeket (ami a dolgozatom másodlagos célkitűzése, pusztán azért, mert e nélkül nagyon nehéz lenne a pusztá NP-s szerkezetek magyarázatát egységes keretben megadni), továbbá ugyanezekkel a hivatkozásokkal tudom magyarázni a pusztá NP-kre vonatkozó kötelező értelmezéseket. Vagyis a dolgozatom konklúziója az, hogy a predikátumok (néhány, a lexikonban sajátosan jellemzett predikátum kivételével) nem tiltják a pusztá NP-k vonzatként való megjelenését, és nem is írják elő a pusztá NP-s vonzatként felvehető főnevek körét, ám a magyar mondatnak sajátossága, hogy a pusztá NP-ket tartalmazó szerkezetek kötelezően előírt értelmezéseket nyernek. Ez a jelenség az, ami miatt a mondatok megítélése is nagyon változó.